

VERGİ PUSULASI

Sayı: 10 / Ocak 2025

- ❖ **ERDAL GÜLEÇ**
"Dikkat Mayınlı Alan!" Enflasyon Düzeltmesi Nedeniyle Ortaya Çıkan Öz Sermaye Kalemlerine Ait Düzeltme Farkları
- ❖ **HASAN AYZİT**
Nakdi Sermaye Artışı İndiriminde Kur Farklarının Gelirin Niteliği Yönünden Sınıflandırılması
- ❖ **AHMET KESKİNSOY**
Nakdi Sermaye Artırımı Faiz İndirimi Düzenlemesine Eleştiriler
- ❖ **AHMET YAVUZ**
Güncel Mevzuat Uyarınca Telif Hakkı Kazançlarının Vergilendirilmesi
- ❖ **BİLAL KABASAKAL**
Türkiye'de Sporcuların Vergilendirilmesi: Sorunlar Ve Çözüm Yolları

ULUSLARARASI VERGİ
Karşılıklı Anlaşma Usulü Uygulaması

VERGI
PUSULASI

7.YIL

Maliye Denetim Elemanları Derneği
3 Aylık Yayın

SAYI 10
TARİH OCAK/ 2025

Sahibi Maliye Denetim Elemanları Derneği Adına Dernek Başkanı
Adile ECEMİŞ GÜLEÇ

Genel Yayın Yönetmeni Ömer ŞENER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ufuk KAYNAR

Dış İlişkiler Koordinatörü İbrahim Eren ARSLAN

ve Reklam Sorumlusu

Yayın Kurulu Şenay OTO
Funda ŞAHİN
Ayfer KAYACAN
Naciye TAŞKESEN
Ömer YÜREK
Fırat DEMİR
Hüseyin PEKMEZCİLER
Sinan UYGUR
Adem YALÇIN
Rıdvan ÖNDER
Nasuh ERDÖNMEZ

İstanbul Temsilcisi Ahmet KESKİNSOY

Ankara Temsilcisi Halit KORKMAZ

İzmir Temsilcisi Kazım ATİK

Makale Göndermek İçin yayin@mded.org

Dizgi ve Görsel Tasarım Oğuz BEYOĞLU

Yayın Satış ve Yazışma Adresi Rumeli Cad. Matbaacı Osmanbey Sk.
Şükraniye Apt. 34 / 6 Şişli - İSTANBUL
(212) 909 13 10 yayin@mded.org www.mded.org

- Dergimiz 3 AYLIK DERGİ olup, gönderilen makaleler en az 1 tanesi 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan 2 okuma komisyonu üyesi tarafından okunmaktadır.
- Okuma komisyonu tarafından uygun görülen makaleler yayın kurulu kararı ile yayımlanmaktadır. Yazım ve yayın kuralları derginin son sayfasında yer almaktadır.
- Vergi Pusulası Dergisinde yer alan yazı, tablo, şekil veya resimlerin telif hakkı Maliye Denetim Elemanları Derneğine aittir. Bir bölümü veya tamamı Dernek Yönetim Kurulu yazılı izni olmaksızın kopyalanamaz ya da bastırılmaz yazılardan alıntı yapıldığında kaynağın belirtilmesi gerekmektedir.
- Vergi Pusulası Dergisinde yayımlanan yazıların bilimsel ve etik sorumluluğu yazarlara aittir. Bu yazılar Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın veya Vergi Denetim Kurulu'nun görüşü olarak değerlendirilemez

YAZI DANIŞMA KURULU

ADI SOYADI	ÜNVANI	GÖREV YERİ
Prof. Dr. Abuzer PINAR	Öğretim Üyesi	Ankara Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Murat BATI	Öğretim Üyesi	19 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Murat DEMİR	Öğretim Üyesi	Harran Üniversitesi
Dr. Başar SOYDAN	Öğretim Üyesi	Marmara Üniversitesi
Dr. Mehmet KÜÇÜKKAYA	Öğretim Üyesi	Harran Üniversitesi
Turan ULAŞ	Öğretim Üyesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Eyyüp İNCE	Vergi Başmüfettişi (E. Gelirler Kontrolörü)	İstanbul Sektörel-1
Dr. Erdal KOYUNCU	Vergi Başmüfettişi (E. Gelirler Kontrolörü)	İstanbul Sektörel-1
Dr. Gülşen ÖZKAN	Vergi Başmüfettişi (E. Hesap Uzmanı)	Ankara Sektörel-1
Fisun TÜRKMEN	Vergi Başmüfettişi (E. Hesap Uzmanı)	Ankara Sektörel-1
Nazmi KARYAĞDI	E. Baş Hesap Uzmanı	Özel Sektör
Erhan COŞGUN	E. Vergi Başmüfettişi (E. Gelirler Kontrolörü)	Özel Sektör
Hakkı SAYAN	E. Vergi Baş Müfettişi (E. Hesap Uzmanı)	Özel Sektör
Erdal GÜLEÇ	E. Hesap Uzmanı, YMM	Özel Sektör
Naciye TAŞKESEN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Murat SOFTA	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Adile ECEMİŞ GÜLEÇ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Erkan EŞİT	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Çiğdem GÜNEŞ AŞIK	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Hasan AYZİT	Vergi Başmüfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mikail OKYAY	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Ufuk KAYNAR	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Fırat DEMİR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Bayram MAVİ	Hazine ve Maliye Müfettişi	Tefiş Başkanlığı
Cihad ULUS	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Ömer ŞENER	E. Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Emre SAVCI	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Gökhan USLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Adem YALÇIN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Yasin TOPAL	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Mustafa YILMAZ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Hamdi YILDIRIM	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Faruk ARSLAN	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Hüseyin SUNGUR	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Behiç BARIŞIK	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Kürşat ÖZTÜRK	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Yusuf YILDIZ	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Sedat KANLI	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Salih YILMAZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Sinan UYGUR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Ümit Çağlar IŞIKOĞLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Ahmet YAVUZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
İkbal BAŞ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Rıdvan ÖNDER	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Bilal KABASAKAL	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Emre SEZER	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Murat MUTLU	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
İbrahim FATİHOĞLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Sercan KOÇ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mehmet SUBAŞI	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
İbrahim Eren ARSLAN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Yusuf KARATAŞ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Ferhat ATAKUL	Hazine ve Maliye Müfettişi	Tefiş Başkanlığı
Halit İslam EKMEN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Nasuh ERDÖNMEZ	Vergi Müfettişi	İzmir Sektörel-1
Pelin ÇOŞKUN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Harun DOĞAN	E. Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Uğur KÜÇÜKKAHYAOĞLU	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Kamil SIR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Ramazan EFE	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Hasan KAYA	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Murat DÖNMEZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Cevdet KAPLAN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Barış Berk GÜNDOĞMUŞ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Haluk AMİL	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mehmet Nazmi TOR	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Sıbğatullah İMAMOĞLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Alican KARABULUT	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Naci KAYAKÖZÜ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Alican ÖZÜZEYBEK	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1

VERGİ PUSULASINDA BU AY

İÇİNDEKİLER

- 12 **Erdal GÜLEÇ** / E.Hesap Uzmanı, YMM
“DİKKAT MAYINLI ALAN!” ENFLASYON DÜZELTMESİ
NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN ÖZ SERMAYE KALEMLERİNE
AİT DÜZELTME FARKLARI
- 24 **Hasan AYZİT** / Vergi Başmüfettişi
NAKDİ SERMAYE ARTIŞI İNDİRİMİNDE KUR FARKLARININ
GELİRİN NİTELİĞİ YÖNÜNDEN SINIFLANDIRILMASI
- 35 **Ahmet KESKİNSOY** / Vergi Müfettişi
NAKDİ SERMAYE ARTIRIMI FAİZ İNDİRİMİ
DÜZENLEMESİNE ELEŞTİRİLER
- 41 **Ahmet YAVUZ** / Vergi Müfettişi
GÜNCEL MEVZUAT UYARINCA TELİF HAKKI
KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ
- 46 **Bilal KABASAKAL** / Vergi Müfettişi
TÜRKİYE’DE SPORCULARIN VERGİLENDİRİLMESİ:
SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

50

Güncel Özelgeler

Adem YALÇIN / Vergi Müfettişi

Ahmet YAVUZ / Vergi Müfettişi

59

Soru - Cevap

Ömer ŞENER / E. Vergi Müfettişi

63

Uluslararası Vergilendirme

Adile ECEMiş GÜLEÇ / Vergi Müfettişi

66

Yargı kararları

İbrahim ANIL SÜTÇÜ / E. Vergi Müfettişi

Vergi Pusulası'nın değerli okuyucuları,

Maliye Denetim Elemanları Derneği'nin süreli yayını olan dergimizi, Ocak 2025 sayısı ile ilk defa dijital ortamda sizlerle buluşturmaktan dolayı çok heyecanlıyız! Sürdürülebilir yayıncılık ilkeleri gereği ve üç aylık yayınımızı ihtiyaca göre daha sık aralıklarla yayımlayabilmek adına bundan sonra dergimizi basılı sayılarının yanısıra ilave sayılarla dijital ortamda da sizlerin beğenisine sunacağız.

“Pusula”da bu sayıda E. Hesap Uzmanı Erdal Güleç'in *“Dikkat Mayınlı Alan! Enflasyon Düzeltmesi Nedeniyle Ortaya Çıkan Özsermaye Kalemlerine Ait Düzeltme Farkları”* başlıklı makalesiyle geçtiğimiz yıl vergi gündemine yön veren konuda uzman görüşüne yer verilmiştir.

Yine, gündemden düşmeyen *“Nakdi Sermaye Artışı İndirimleri”* Vergi Başmüfettişi Hasan Ayzit tarafından “kur farkları” bakımından incelenmiş, Vergi Müfettişi Ahmet Keskinsoy tarafından da “konuya eleştirel bir bakış açısı” getirilmiştir.

Gündemdeki konuların yanısıra, Vergi Müfettişi Ahmet Yavuz tarafından kaleme alınan *“telif haklarının vergilendirilmesi”* başlıklı makale ile Vergi Müfettişi Bilal Kabasakal tarafından yazılan *“sporcuların vergilendirilme esasları”* konulu makaleler de bu sayımızda siz değerli okuyucularımızın beğenisine sunulmuştur.

Güncel özgelgeler, yargı kararları, soru cevap kısımlarının yanısıra, uluslararası mevzuat bölümünde “emsal bedel uygulamaları” bakımından önem teşkil eden *“karşılıklı anlaşma usulü”* ile ilgili bilgi ve gelişmelere yer verilmiştir.

Yeni yılda “pusula”ımızın ibresinin hiç şaşmaması dileğiyle...

NAKDİ SERMAYE ARTIŞI İNDİRİMİNDE KUR FARKLARININ GELİRİN NİTELİĞİ YÖNÜNDE SINIFLANDIRILMASI

Hasan AYZİT¹

Özet

Sermaye şirketlerinin kısa vadede büyüme, uzun vadede kalkınma adımlarını atarlarken ölçüt olarak belirledikleri en temel yeterliliklerden biri sermayedir. Sermaye yeterliliği şirketlerin büyüme performanslarının ölçümünde kıstas olarak dikkate aldıkları önemli bir unsurdur. Sermaye yeterliliğini sağlamak adına, özellikle de enflasyonist dönemlerde sermayenin ortaklarca artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat ülkelerin çoğu, şirketlerin kaynak ihtiyacını karşılayan borçlanma yoluyla finansmanda olduğu gibi sermaye artırımını yoluyla finansmanda herhangi bir gideri çoğu zaman indirim unsuru olarak dikkate kabul etmemektedirler. Türkiye’de özellikle sermaye şirketlerinin öz kaynak tarafını güçlendirmek amacıyla ve teşvik etmek için nakit sermaye artırımlarında vergi indirim mekanizması geliştirilmiştir. Bu çalışmada, sermaye şirketlerince öz kaynaklarını nakit sermaye artırımını yoluyla güçlendirirken, şirketin toplam gelirlerinin nitelik yönünden dağılımına mutlaka bakarak hesaplama yapmaları gerektiği hususu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Şirketleri, Sermaye Yeterliliği, Nakit Sermaye Artırımı, Vergi İndirimi.

¹ Vergi Başmüfettişi, orcid no: 0000-0001-8474-0468

GİRİŞ

Sermaye şirketleri; mevcut sermaye yapılarını daha güçle hale getirmek, finansal sıkılığın arttığı dönemlerde dirençli olmak, enflasyonist dönemlerde sermaye yeterliliğini korumak amaçlarıyla sermaye artırımını yoluna gidebilmektedir. Şirketler, genel itibarıyla şirketlerin temel dürtüsü olan kar maksimizasyonunun etkisiyle, yatırım veya harcadıkları her tutarın bir getirisinin olmasını hesaplarlar. İşte bu isteğe bir cevap niteliğinde olan ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına eklenen (1) bendi ile sermaye şirketlerinin nakdi sermaye artışları veya yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı belirli bir faiz oranı dikkate alınarak, yapılan hesaplama sonucu bulunan tutarın %50'sinin ilgili hesap dönemine ait kurumlar vergisi matrahından indirilebilmesine olanak sağlanmaktadır. Bu vergi harcaması ile sermaye şirketlerinde nakit olarak artırılan sermaye tutarları üzerinden hesaplanan bir faizin kurumlar vergisi matrahından indirilerek yapılacak bir nakit sermaye artışı teşvik edilmektedir. Fakat her vergi müessesesinde olduğu gibi nakit sermaye artışında vergi indirimi müessesesinde de kurallar olduğunu unutmamak gerekmektedir. Çünkü söz konusu düzenlemenin kanun metninde Bakanlar Kuruluna verilen yetki ile bentte yer alan %50 oranını, farklı kriterler itibarıyla ayrı ayrı sifra kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya; halka açık sermaye şirketleri için halka açıklık oranına göre % 150'ye kadar farklı uygulamaya yetki verilmektedir. Söz konusu bu yetkinin kullanılması ile şirketlerin gelirlerinin niteliğini bilerek hesaplamayı buna göre yapmaları gerekmektedir.

1.NAKİT SERMAYE ARTIŞINA DAİR YASAL MEVZUAT

27/3/2015 tarihli ve 6637 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanununun 8 inci maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen (1) bendinde (Kanun); finans, bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar ile kamu iktisadi teşebbüsleri hariç olmak üzere sermaye şirketlerinin ilgili hesap dönemi içinde, ticaret siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi sermaye artışları veya yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı üzerinden Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından indirimden yararlanan yıl için en son açıklanan bankalarca açılan TL cinsinden ticari kredilere uygulanan ağırlıklı yıllık ortalama faiz oranı dikkate alınarak, ilgili hesap döneminin sonuna kadar hesaplanan tutarın %50'sinin, kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından indirim konusu yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

9 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği 10.6 ve devamında; Sermaye şirketlerinin sermaye yapılarının güçlendirilmesi amacıyla getirilen bu düzenlemenin indirime konu edilecek tutarın hesaplanmasında, 1/7/2015 tarihinden itibaren ticaret siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi sermaye artışları veya bu tarihten itibaren yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı üzerinden, ilgili hesap döneminin sonuna kadar Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi hükmüne göre hesaplanacak tutarın dikkate alınacağı düzenlenmiştir.

Bu indirim uygulamasında,

a) Nakdi sermaye artışı, sermaye şirketlerince ilgili hesap döneminde ticaret siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi artışlar ile yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakdi olarak karşılanan kısmını,

b) Ticari krediler faiz oranı, bankalarca açılan TL cinsinden ticari kredilere uygulanan ağırlıklı yıllık ortalama faiz oranı olarak dikkate alınacak olan ve TCMB tarafından indirimden yararlanan yıl için en son açıklanan “Bankalarca Açılan Kredilere Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları”ndan “Ticari Krediler (TL Üzerinden Açılan) (Tüzel Kişi KMH ve Kurumsal Kredi Kartları Hariç)” faiz oranını,

c) Süre, ticaret siciline tescil edilen sermaye artırımının nakit olarak karşılanan kısmının şirketin banka hesabına yatırıldığı tarihin içinde bulunduğu (Nakden taahhüt edilen sermayenin, sermaye artırımına ilişkin kararın ticaret siciline tescil edildiği tarihten önce şirketin banka hesabına yatırılan kısmı için tescil tarihinin içinde bulunduğu) aydan hesap döneminin sonuna kadar olan ay sayısının 12 aya olan oranını ifade etmektedir.

İndirime konu edilecek tutarın hesaplanmasında; mevcut sermaye şirketlerinde ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi sermaye artışları, yeni kurulan sermaye şirketlerinde ise ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı dikkate alınacak olup sermayenin nakit olarak karşılanmayan kısmı için indirim uygulamasından yararlanılamayacaktır.

Bununla birlikte aynı tebliğin 10.6.1. bölümünde sermaye artışlarından hangisinde indirim tutarının hesaplanmasında dikkate alınmayacağı aşağıdaki gibi sayılmıştır.

- Sermaye şirketlerine nakit dışındaki varlık devirlerinden kaynaklanan sermaye artışları,
- Sermaye şirketlerinin birleşme, devir ve bölünme işlemlerine taraf olmalarından kaynaklanan sermaye artışları,
- Bilançoda yer alan öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklenmesinden kaynaklanan sermaye artışları,

- Ortaklarca veya Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi kapsamında ortaklarla ilişkili olan kişilerce kredi kullanılmak veya borç alınmak suretiyle gerçekleştirilen sermaye artışları,

- Şirkete nakdi sermaye dışında hisse senedi, tahvil veya bono gibi kıymetlerin konulması suretiyle gerçekleştirilen sermaye artışları,

- Bilanço içi kalemlerin birbiri içinde mahsubu şeklinde gerçekleştirilen sermaye artışları,

2.İNDİRİM ORANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

26.05.2015 tarih ve 2015/7910 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (Karar) ile Kurumlar Vergisi Kanununun 10’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (1) bendi uyarınca uygulanacak oran %50 olarak belirlenmiştir.

Mezkur kararın 2’inci fıkrasının 3’üncü bendinin (a) alt bendinde **gelirlerinin** %25 veya fazlası şirket faaliyeti ile orantılı sermaye, organizasyon ve personel istihdamı suretiyle yürütülen ticarî, ziraî veya serbest meslek faaliyeti dışındaki faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri **gibi pasif nitelikli gelirlerden** oluşan sermaye şirketleri için indirim oranının %0 olarak uygulanacağı düzenlenmiştir.

3.DÜZENLEME YAPMA YETKİSİ VE KANUNİLİK

Güncel hali ile Kurumlar Vergisi Kanununun 10’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (1) bendinde; ilgili bentte yer alan oranın, şirketlerin aktif büyüklükleri, ortaklarının hukuki niteliği, çalışan personel sayıları ve yıllık net satış hasılatlarına göre veya sermayenin kullanıldığı yatırımdan elde edilen gelirlerin kurumun esas faaliyeti kapsamında olmayan faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden oluşmasına göre ya da sermayenin kullanıldığı yatırımların teşvik belgeli olup olmadığına veyahut makine

ve teçhizat veya arsa ve arazi yatırımları için sermayenin kullanıldığı alanlar itibarıyla ya da bölgeler, sektörler ve iş kolları itibarıyla ayrı ayrı sifira kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya; halka açık sermaye şirketleri için halka açıklık oranına göre %150'ye kadar farklı uygulamaya Cumhurbaşkanının yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu yetki Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine daha geçilmeden o dönemde cari olan mevzuat uyarınca 26.05.2015 tarih ve 2015/7910 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kullanılmıştır.

4.GELİRİN NİTELİĞİ

Yetki veren madde ile söz konusu nakit sermaye artışı vergi indirimi müessesinde, pasif nitelikli gelirlerin kurumun toplam gelirin oranının %25 ve fazlası olması durumunda indirim oranının %0 olarak uygulanacağı düzenlenmiştir. Pasif nitelikli gelirler hem kanun hem de kararda *“şirket faaliyeti ile orantılı sermaye, organizasyon ve personel istihdamı suretiyle yürütülen ticarî, zirai veya serbest meslek faaliyeti dışındaki faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden”* ibaresi kullanılarak geniş bırakılmış ve pasif gelir tanımına girebilecek herhangi bir ad altında ifade edilen her türlü pasif gelirin kapsama dahil olması amaçlanmıştır.

Vergi kanunlarının salt lafzi olarak yorumlanması bacağından gidildiğinde hem Kanun hem de kararın özellikle pasif nitelikli gelir konusuna dair *“gibi”* edatını kullanırken, buna dikkatle/titizlikle/bilinçli olarak yer verdiği, Kanun koyucunun iradesini bu yolla tecelli ettirmek istediği görülmektedir. Bununla birlikte esasa girerek amaç bakımında vergi kanunun ilgili maddesine bakıldığında da pasif nitelikli gelir denilerek başlıklandırılan konunun belli adlarla (faiz, kar payı vb.) sınırlandırılması verginin veya indirimin konuluş maksadına aykırı sonuçlara götürebilecektir. Bu kapsamda “daraltıcı” değil,

yasama yorumuna paralellik arz edecek şekilde “geniş” yorumlamaya tabi tutulması gerektiği açıktır.

5.PASİF NİTELİKLİ GELİR NEDİR?

Kanun ve kararda geçen *“pasif nitelikli gelir”* ibaresi vergi mevzuatında çeşitli yerlerde geçen bir kavram olmakla birlikte bu kavramı tanımlamak önem arz etmektedir. İlk bakışta kapsamı kolayca tespit edilebilir gözükse de Vergi Kanunlarında pasif nitelikli gelirlere ilişkin doğrudan bir tanım yer almamaktadır. Kanun uygulamasında ihtilafa yol açan ve yazımıza konu olan temel husus da buradan doğmaktadır. Bu husus KVK'nın 7'inci maddesinde; *“... iştirakin toplam gayrisafi hasılatının % 25 veya fazlasının faaliyet ile orantılı sermaye, organizasyon ve eleman istihdamı suretiyle yürütülen ticarî, zirai veya serbest meslek faaliyeti dışındaki faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden oluşması.”* şeklinde işlenmiş ve iştirakin toplam gayrisafi hasılatının %25 ve fazlasının pasif nitelikli gelirler oluşması ve diğer şartların sağlanması durumunda yurtdışı iştiraklerinin kurum kazançlarının kurumlar vergisine tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. 1 seri no.lu KVK Genel Tebliğinin 7'inci bölümünde de konu işlenmiş ve örneklerle açıklanmıştır. Söz konusu tebliğde de kar payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi gelirlerin pasif nitelikte olduğu vurgulanmıştır.

Gelirin özelliğine göre yapılan tanımlamalar, sınırlarını çizmek zor olmakla birlikte, *“pasif nitelikli gelir”* olarak tanımlanan gelirleri de içermektedir. Pasif nitelikli gelirler, genel olarak gelirin likit olarak aktarılabilirdiği yapıdaki gelirlerdir. Bu gelirler üretim, ticaret gibi faaliyetlerin dışında gerçekleştirilen faaliyetlerden elde edilen gelirlerdir. Örneğin, Almanya uygulamasında pasif gelirler; tarım, ormancılık, üretim,

bankacılık ya da sigortacılık faaliyeti, ticaret, hizmet, kiralama gibi faaliyetlerin dışındaki faaliyetlerden elde edilen bütün gelirlerdir.²

Pasif gelirler, kolaylıkla vergi cennetlerine vergiden kaçınma ya da vergi erteleme amaçlı olarak yönettirebilmektedir. KEYK rejimlerinde, belirli tip yatırım gelirleri dolaysız pasif yatırım olarak tanımlanmakta ya da kurumların aktif gelir kazançlarının tanımı yapılmakta ve bunun dışında kalan gelirler pasif gelir olarak tanımlanmaktadır. Bu gelirler, ana işletmenin bulunduğu ülkede vergiye tabidir. KEYK rejimlerini pasif gelir uygulamasına dayandıran ülkelere Fransa, Almanya, İspanya örnek olarak verilebilir. Pasif gelirler, genellikle aşağıdaki gelir unsurlarından oluşmaktadır.³

i) Faiz gelirleri: Bazı KEYK rejimlerinde, faiz gelirleri pasif gelir olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bağlı işletmelerin aldıkları borçlardan doğan faizler, bu ödünç paraların kullanımına bağlı olarak değerlendirilmektedir. Eğer ödünç alınan paralar, borç alan tarafından faaliyetlerini sürdürürken kullanılmışsa, faiz geliri KEYK rejimi içerisinde pasif gelir olarak tanımlanmamaktadır. Faiz geliri elde eden bireyler, ortaklar, kurumlar

ve diğer vergi yükümlülerinin KEYK rejiminde, bu gelirlerini vergi matrahına dahil etmeleri, hemen hemen bütün KEYK rejimi uygulayan ülkeler için geçerlidir. Bir çok vergi cenneti ülkede herhangi bir sınırlama olmaksızın banka ya da bir finansal kurumun kurulması mümkün bulunmaktadır. Bu bankalara yatırılan paralar daha çok elektronik olarak kayıtlı paralar olup, fiziksel olarak bu ülkelerde bulunmamaktadır. Bu nedenle, bir çok ülke, yerel bankalarının bu tür vergi cennetlerinde şube açmalarını KEYK rejimi içerisinde sınırlamaktadır. Bu tür bankacılık işlemleri, daha çok iletişim altyapısı kullanarak gerçekleştirilmektedir.

ii) Kira ve gayri maddi hak bedelleri: Kira ve gayri maddi hak bedelleri, duruma bağlı olarak aktif ya da pasif gelir olarak tanımlanmaktadır.

iii) Karpayları: KEYK rejimi içerisinde elde edilen kar payları genellikle, pasif gelir olarak tanımlanmaktadır. Ülke örneklerine bakıldığında zaman, KEYK rejimi içerisinde elde edilen kar paylarının vergilendirme ilkeleri genel olarak yurt dışında yerleşik bağlı işletmelerden elde edilen kar payları ile aynı olmaktadır.⁴

OECD'ye göre pasif gelir (passive income), geliri yaratan faaliyete doğrudan

² FONTANA, Renata, "The Uncertain Futures of CFC Regimes in the Member States of the European Union-Part I", European Taxation, June 2006 a.g.m., s.267.

³ Dr. Semih ÖZ, Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Türkiye'de Kontrol Edilen Yabancı Kurum Uygulaması, Türmob Yayınları-299, Ankara-2006, Sirküler Rapor Serisi, Seri No:2006-10, s.20.

⁴ Dr. Semih ÖZ, Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Türkiye'de Kontrol Edilen Yabancı Kurum Uygulaması, Türmob Yayınları-299, Ankara-2006, Sirküler Rapor Serisi, Seri No:2006-10, s.21-22

(Organizasyon, istihdam vb.) katılım olmaksızın elde edilen temettü, kar payı, faiz, kira gibi gelirlerdir. Pasif gelirlerin genel olarak tanımı pasif faaliyetlerden elde edilen gelir olarak tanımlanmaktadır. Peki, pasif faaliyetler nelerdir?

Kontrol edilen yabancı kuruma ilişkin maddenin kaynağı Amerikan Gelir Vergisi Kanununda yer alan düzenlemedir (IRC Subpart F, CFC Rule). Yine Türkiye uygulaması açısından Amerika ile imzalanan Yabancı Hesapların Vergi Uyum Yasası (FATCA) kapsamında pasif gelirler kapsamına nelerin gireceği konusunda IRS düzenlemelerinin esas olacağı Pasif Finansal Olmayan Yabancı Kuruluşlar (Passive Non Financial Foreign Entity, NFFE) tanımıyla da kabul edilmiş oluyor. Buna istinaden IRS düzenlemelerinin konuyu açıklamaya yönelik değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Yabancı Hesaplar Vergi Mevzuatına Uyum Yasası (FATCA) kapsamında pasif gelir genellikle aşağıdakileri kapsar:

- Kar payları veya kar payı niteliğindeki diğer gelirleri,
- Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan yatırımlara ilişkin belirli getiriler ve faiz gelirleri,
- Aktif ticaret veya iş faaliyetlerinden elde edilenler hariç olmak üzere belirli kiralar ve telif ücretleri

- Yıllık ödenekler,
- Emtia işlemleriyle ilgili olarak ileri valörlü işlemler (forward) ve benzeri işlemlerden elde edilen belirli net kazançlar,
- Yabancı para birimi dönüşümünden elde edilen belirli kazançlar,
- Farazi Anapara Sözleşmelerinden (Notional Principal Contracts) elde edilen net gelir,
- Sigorta şirketi tarafından sigorta ve yıllık ödenek kontratları doğrultusunda tutulan rezerv fonlardan elde edilen veya nakit değer sigorta sözleşmeleri kapsamında elde tutulan tutarlar,
- Yukarıda belirtilen gelir türlerini arttırıcı nitelikte, varlıkların satışından elde edilen net kazançlar.

Pasif gelir aşağıdakileri ise kapsamaz:

- Pasif gelir olarak nitelendirilmeyecek şekilde, bir kişiden alınan veya tahakkuk ettirilen faizler, temettüler, kiralar veya telif ücretlerinden doğru bir şekilde bu kişinin pasif olmayan gelir miktarına tahsis edilebilen gelirler,
- Belirli emtia ve menkul kıymet brokerleri tarafından elde edilen gelir.⁵

IRS genel olarak kâr payı, faiz, kira, royalty ve annuite (sigorta şirketlerinden sağlanan düzenli ve sabit geri ödemeler) ödemelerini pasif gelir olarak kabul eder ancak her bir gelir türüne ilişkin istisnalar da düzenlemiştir.

Faiz gelirlerinin yukarıda pasif nitelikli olduğu belirtilmişti fakat faiz gelirinin ilişkili şirketlerin birbirini fonlaması nedeniyle ortaya çıkması halinde CFC (Controlled Foreign

⁵Yabancı Hesaplar Vergi Mevzuatına Uyum Yasası (FATCA)

⁶Muhsin Atçı, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/muhsinatci/007/>, 14.03.2024.

⁷Muhsin Atçı, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/muhsinatci/007/>, 14.03.2024.

Corporation) kapsamında bir pasif gelir söz konusu olmamaktadır. Örneğin %100 ortak olunan ve Fransa'da faaliyette bulunan bir şirketin yine %100 ortak olunan Hollanda'da mukim bir işletmeden aldığı krediyi ticari faaliyetinde kullanması neticesinde ilişkili şirketine faiz ödemesinde bulunması durumunda bu faiz geliri açısından CFC kapsamında bir pasif gelirden söz edilmemektedir. Ancak ortak olunan Fransa mukimi işletmenin aktif faaliyetleri yanında ilişkisiz bir firmaya borç vermek suretiyle elde ettiği faiz geliri doğrudan pasif nitelikli bir gelir olarak değerlendirilir.⁶

IRS açısından türev ürünler yoluyla elde edilen gelirler de pasif gelir olarak kabul edilip CFC kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak işletmenin faaliyetine paralel ve de gerçek bir teslim konu olacak şekilde yapılan türev işlemler sonucunda elde edilen gelirler de pasif nitelikte kabul edilmemektedir (Qualified Active Sale Exception). Firmanın aktif faaliyetine konu olmamakla birlikte spekülatif maksatlı gerçekleştirilen türev işlemler dolayısıyla elde edilen gelirler pasif gelir olarak değerlendirilir.⁷

Sermayenin yabancı bir paraya dönüştürülerek değerlendirilmesi neticesinde kambiyo geliri elde edilmesi durumunda pasif gelirden söz edilebilecektir. Diğer yandan IRS, yabancı bir paranın işletmenin normal faaliyetleri kapsamında ihtiyaç duyulması nedeniyle elde bulunması halinde sağlanan kazançları pasif gelir kapsamına almamaktadır. Dolayısıyla gerçekleştirilen bir ticari işleme ait ya da bağlantılı kur farkı gelirlerinin pasif bir gelir olarak değerlendirilmeyeceğine dair görüşler de bulunmaktadır.

Burada ele aldığımız temel konu kur farkı olduğuna göre, kur farkları kaynaklı gelirlerin pasif gelir niteliğinin yukarıda da açıklandığı üzere tam olarak net olmadığını söylemek gerekmektedir. Burada yapılan ayırım temelde ticari işletmenin süregelen faaliyeti kapsamında ortaya çıkan kur farkı gelirleri ile faaliyet dışında mevcut bulunan dövizler kapsamlı kur farkı gelirleridir. Konu aşağıdaki başlıklarda biraz daha detaylandırılacaktır.

6.KUR DEĞİŞİMİNİN ETKİLERİ NELERDİR?

20. yüzyılın ikinci yarısına damga vuran ekonomik, sosyal ve teknolojik değişim, hiç şüphesiz ki küreselleşmedir. Küreselleşme, işletmelerin faaliyetlerini milli sınırların ötesine taşımıştır. Böylece, uluslararası ticari ve mali işlemlerle uğraşan işletmeler, daima kur değişimlerinin etkisi altında kalmışlar ve kalmaya da devam etmektedirler. Çünkü, uluslararası işletmelerde (çok uluslu işletmeler), yabancı para birimi ile gösterilen varlık ve yükümlülükler, uluslararası işletmenin ülkesi ile yabancı ülke arasındaki kur değişikliklerinden büyük ölçüde etkilenmekte ve bu durum uluslararası işletme için ek bir kayıp veya kazanç ortaya çıkarmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı da bu işletmeler, kur değişimleri sonucu ortaya çıkan kayıp veya zararlardan korunmak için bazı önlemler almakta veya yöntemlerden faydalanmaktadırlar.⁸

Döviz kurlarındaki herhangi bir değişim genel olarak işletmeleri; işletmenin türüne, ticari işlemlerin türüne ve işletmede mali tabloların konsolidasyonunda kullanılan muhasebe tekniğine göre üç şekilde etkilemektedir. (Konurulap, 1990, s.3). Bunlar (Mannino ve Milani, 1992, ss.36-37; Bozkurt, 1983, s.7):

⁶Yrd. Doc. Dr. Zeki Doğan, Kur Değişmelerinin İşletmeler Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ve Bu Etkilerin Yönetimine İlişkin Bir Alan Çalışması, Syf.303.

⁷Yrd. Doç. Dr. Zeki DOĞAN, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50067>, sayfa.303, 24.10.2024

1. İşlem Etkisi (Transaction Exposure),
2. Ekonomik Etkisi (Economic Exposure),
3. Muhasebe veya Çevirme Etkisi (Accounting Exposure or Translation Exposure) şeklinde sıralanmaktadır.⁹

Ayrıca, döviz işlemleri olan şirketler, kur değişimleri sonucu ortaya çıkan kur farklarının nasıl vergilendirileceği veya kayıtlara nasıl alınacağı konusunda da bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla, döviz kurundaki değişmelerin diğer bir etkisinin de, vergilendirme etkisi şeklinde incelenmesi mümkündür. Bu kapsamda bir diğer etki de dördüncü madde olarak sıralamaya dahil edilebilir:

4. Vergi Etkisi (Aktifleştirme-Doğrudan Gider Kapsamında)

Bu hususları hatırlattıktan sonra pasif gelir ve kur değişimlerinin etkileri düzleminden ayrılmadan, ortaya çıkan kur farkı gelirlerinin (kur farkı giderlerini dikkate almadan) pasif nitelikli mi yoksa bu kur farkı gelirlerinin en azından bir kısmının aktif olma olasılığının olup olmadığı bir diğer tartışma sahasına sizleri çekmek istiyorum. Kur farkı gelirin pasif mi aktif mi ya da ne kadarı pasif ne kadarı aktif tartışmasını ayrı bir başlık altında anlatmaya çalışmak faydalı olacaktır.

7.KUR FARKI GELİRLERİ PASİF NİTELİKLİ MİDİR?

Kur ve kur farkı nedir? En yalın anlatımıyla iki farklı ülkenin parası arasındaki değişim oranına, bir başka deyişle yabancı millî para cinsinden fiyatına kur denir. Bu iki para biriminin değişimi sırasında, yani alış-veriş yapılırken oluşan farka da kur farkı denir. Yukarıda kur farkının bir başka deyişle kur değişiminin şirketler, kişiler, devletler vb. tarafları nasıl etkilediği üzerine kısaca değinmiştik. Şirketler üzerinde kur farklarının da yukarıda sayılan etkilerin tamamının cereyan ettiğini söylemek yanlış olmaz. Kur kaynaklı

gelirler ve giderleri şirketler hemen hemen her gün işletme kayıtlarında muhasebesel olarak kayıt altına almaktadırlar. Bu kayıtların şirket karları üzerinde etkisi tartışmasız olmakla birlikte, söz konusu kur farkı gelirlerinin vergi mevzuatının derinlerinde bir yerlerde pasif gelir-aktif gelir tartışmaları arasında başrolü alacağı tabii ki pek akla gelmezdi. Vergi mevzuatının kapsamı, genişliği, derinliği hepimizin malumu olacağı üzere uçsuz bucaksız. Bu tartışmaya bizi iten, işte bu kur gelirlerinin, bir ayrıma mı tabii tutulması gerektiği yoksa tamamen pasif nitelikli bir gelir mi olduğudur. Şayet ikinci seçenek doğru ise tartışma burada bitiyor. Pek de yapacak bir şey yok ve kur gelirleri pasiftir diyerek hesaplamamızı yapıp gayrisafi hasıla içindeki payını rahatlıkla anlayabiliriz. Yok eğer ilk şıkka bakacaksak bu durumda kur farkı kavramı ve bunlardan bir kısmının pasif veya aktif nitelikli olup olmadığı üzerinde durmalıyız.

Enflasyon ve reel döviz kurundan kaynaklanan riskler özellikle gelişmekte olan ülkeleri etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında bulunan Türkiye’de ise enflasyon çözülemeyen bir sorundur. Bunun yanında reel döviz kurundaki oynaklıkta Türk ekonomisini olumsuz etkilemektedir. 1990 sonrası reel döviz kurlarındaki hareketler, gelişmekte olan ülkelerin sorunlarını artırmış ve krizleri tetiklemiştir. Döviz kurlarının olumsuz etkileri, gelişmekte olan ülkelerin sabit kur rejimlerini terk etmelerine ve deflasyonist politikalar benimsemelerine yol açmıştır. Bu gelişmeler siyasi ve akademik tartışmaları da artırmıştır. 1990’lı ve 2000’li yıllara kadar artan tartışmalar izleyen yıllarda azalmıştır. Ancak bu azalma döviz kuru rejimi ve politika tartışmalarının sona erdiği anlamına gelmemektedir. (Frederic S. Mishkin, 2007)

Günümüzde özellikle Eylül/2021 sonrası dönemde, enflasyonist ortamın getirdiği tartışmalar olanca hızıyla devam etmektedir. Tartışmaların yapılması bir tarafa şirketlerin mali tablolarını olumsuz etkileyen bir hal almaya

devam etmektedir. Bu hususun getirdiği kur değişimleri de aynı şekilde şirket karlılıklarını olumlu veya olumsuz yüksek montanlı şekilde etkilemektedir.

Döviz kurunda son dönemde yaşanan küresel dengesizlik ve Türkiye’de artan sorunlar, tartışmanın devam edeceğine işaret etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin yapılarının enflasyonist olması ve bu ülkelerin vatandaşlarının birikimlerini dövizle korumaya çalışmaları nedeniyle döviz talebi artmaktadır. Döviz talebinin artması sonucunda kurda yükselme görülmekte ve istikrarsızlığın artmasında etkili olmaktadır. (Aydın ve Kara, 2012: 49). Ayrıca, yüksek enflasyonlu ülkelerde azalan uluslararası ticaret rekabetinin olumsuz etkisi, ülke yapısı ve diğer özelliklere göre değişmektedir. Örneğin 1997 Asya krizinde Çin, Singapur, Tayvan gibi ülkelerde kur dengesizlikleri nedeniyle enflasyonist etkilerin geciktiği ve sınırlı kaldığı gözlenmiştir. Buna karşılık Güney Kore, Endonezya, Tayland gibi ülkelerde ise yerli para birimi değer kaybederken, reel döviz kurunun artmasının getirdiği etkilerle mal ve hizmet fiyatlarında artışlar görülmüştür. Bu gelişmelere bağlı olarak refah düzeyi gerilerken, reel kurdaki artışın getirdiği etkiler fiyata dayalı rekabeti de zayıflatmıştır (Demez, 2021:135)

Tüm bu hususları anlatmamızdaki asıl amaç kur farklarının şirketleri etkileme potansiyelini göstermektir. İşte söz konusu bu kur farklarının vergi etkisini öyle bir yönden ele alacağız ki bu husus dahi vergisel etkileri açısından şirketleri etkilemektedir. Bu husus kur farklarının pasif nitelikli mi aktif nitelikli mi olduğu üzerinedir. Bu konu hem kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYK) müessesesi hem de nakit sermaye artışı indirimi müessesesini yakından ilgilendiriyor. Çünkü her iki düzenlemede de pasif nitelikli gelirlerin toplam gelirler içindeki payının yüzde 25 sınırını geçmesi durumunda müessesenin getirdiği faydalardan yararlanamama durumu söz konusudur. Bu kadar önemli bir konuda hem

de bazen milyonluk bir soru olma potansiyeli de taşıyan pasif gelirleri tanımlama işini kanun koyucu yapmayınca, iş biraz konunun detaylarına girip doğru olanı araştırma noktasında bize düştü. Peki kanun koyucu ne söylüyor literatür ne diyor biraz araştıralım.

Bir önceki bölümde pasif nitelikli gelir tanımını yapmaya çalıştıktan sonra, 2015/7910 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında konunun nasıl elinde alındığına bakmalıyız. Faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri denildikten sonra **“gibi”** ifadesinin kullanıldığı dikkatlerden kaçmamalıdır. Vergi kanunlarında ve alt mevzuatında gibi ifadesi daha çok konuyu kavramaya ve genişletmeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Burada da benzer şekilde pasif nitelikli gelir tanımı tam olarak yapılmamış, örnekler verilmiş ve gibi edatı kullanılarak genişletilmiştir. Aslında kanun koyucunun burada konuyu genişletme çabasının da olduğunu ve muğlak kalacak iktisadi aktivitede vergisel yönden kavrama isteği olduğunu söylemekte fayda vardır. Çünkü pasif nitelikli gelir, uluslararası yazında tanımı tam olarak yapılabilen bir kavram değildir. Haliyle pasif nitelikli diyerek yüzlerce farklı kombinasyonda gelir elde edebilen şirketlerin pasif gelirlerini sayma usulüyle sınırlamak vergi adaleti yönünden de doğru olmayabilir. Yine de açıklık olmaması şirketleri nasıl hareket edecekleri konusunda tereddüde düşürüyor ve işi bilenlere danışmak gerekiyor.

Kur farkı gibi önemli ve özellikli bir konunun **“gibi”** şeklindeki ifadelerle kapsama dahil edilmesi, Anayasa’nın 73. maddesinde yer verilen kanunilik ilkesine aykırı olduğu iddiasıyla yargı mercilerinde ihtilafa sebep olmaktadır. Nitekim kur farklarının KDV matrahına dahil olup olmadığı hususunda yargıya taşınmış bir hususta kanunilik ilkesine aykırılık nedeni ile dava mükellef lehine sonuçlanmış, akabinde ise yasama organınca KDV Kanununun 24. maddesine **“kur farkı”** ibaresi eklenerek ihtilaf sonlandırılmıştır.⁹ Kanun metnine alındıktan sonra tüm tartışmanın ortadan

kalktığı görülmektedir. Bazen bazı hususları net şekilde hüküm altına almak faydalı olabilir. Peki KDV’de uygulamanın netleştirilmesine ihtiyaç duyulmakta iken pasif gelir açısından kur farkının özellikle belirtilmesi gerekir mi yoksa gibi edatı tarzı muğlak bir ifade ile burada oluşabilecek tereddütler alınacak danışmalıkla çözülür mü? Bu soruya cevap vermeden önce yukarıda uzunca bir şekilde ele aldığımız pasif nitelikli gelirlere bakmamız gerekiyor. Gerçekten de bir kişinin ya da şirketin bankada bulunan yabancı para mevduatına kurun tatbik edilmesi suretiyle ortaya çıkan kur farklarının pasif nitelikli gelir olmadığı söylenebilir mi? Pasif nitelikli gelirler, genel olarak gelirin likit olarak aktarılabilirdiği yapıdaki gelirlerdir. Bu gelirler üretim, ticaret gibi faaliyetlerin dışında gerçekleştirilen faaliyetlerden elde edilen gelirlerdir. Bunlar faiz, esas olmayan faaliyetlerden elde edilen kira, temettü vs. şeklinde yukarıda anlatılmıştı. Kur farklarında ise durum sayılan pasif nitelikli gelirlere pek de benzememektedir. En azından her kur farkı aynı karakterde değildir. Esas faaliyetin bir unsuru olan kur farklarını durumu aktif gelir şeklinde değerlendirilmelidir. Bununla birlikte pasif nitelik taşıyan gelirlerin kur farkları da pasif olmalıdır. Burada kastedilen tabi ki şirketin esas faaliyet alanı dışında kalan faaliyetlerinden elde edilen gelirlerdir.

Harici literatüre baktığımızda ise sermayenin yabancı bir paraya dönüştürülerek değerlendirilmesi neticesinde kambiyo geliri elde edilmesi durumunda pasif gelirden söz edilebileceği söylenebilir. Diğer yandan IRS, yabancı bir paranın işletmenin normal faaliyetleri kapsamında ihtiyaç duyulması nedeniyle elde bulunması halinde sağlanan kazançları pasif gelir kapsamına almamaktadır. Dolayısıyla gerçekleştirilen bir ticari işleme ait ya da bağlantılı kur farkı gelirlerinin pasif bir gelir olarak değerlendirilmeyeceğine dair görüşler de bulunmaktadır.

8.İDARENİN YAKLAŞIMI

Konuya Gelir İdaresi Başkanlığı da bir pencere açmış görünüyor. Konya Vergi Dairesi Başkanlığı Gelir Kanunları Grup Müdürlüğü’nün kaleme aldığı bir özalgede; “...Yukarıda belirtilen hüküm ve açıklamalar çerçevesinde; şirket ortağınızın sermaye taahhüdünü yerine getirmesinden ve banka tarafından bloke edilen dövizin değerlemesinden ortaya çıkan ve esas faaliyet konunuzla ilgili olmayan kur farkı gelirlerinizin; Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uygulaması açısından pasif nitelikli gelir olarak dikkate alınması gerekmektedir...” ifadelerine yer verilmiştir. İdarenin görüşü olarak nitelendirilebilecek bu görüşe göre, şirketin esas faaliyet alanı dışında dövizin değerlemesinden elde edilen kur farkı gelirleri pasif nitelikli olduğu açıklanmıştır. Bu açıklamanın tersinden yani esas faaliyet ile ilgili dövizlerin değerlemesinden kaynaklı kur farkı gelirlerinin aktif gelir olması gerektiği sonucu çıkıyor.

9.NAKDİ SERMAYE İNDİRİMİ UYGULAMASINDA PASİF NİTELİKLİ GELİR OLARAK KUR FARKININ GAYRİ SAFİ OLARAK DİKKATE ALINMASI

Burada bahsedilecek önemli konulardan biri de gelir kavramının gayrisafı oluşuna ilişkindir. Aslında bu husus eşyanın tabiatı gereği brüt kalemleri brütlerle net kalemleri netlerle kıyaslamaya benziyor. Brüt gelirler içinde kur gelirleri nedir denilerek bir çıkarım yapılmak isteniyorsa burada brüt kur farkı gelirlerinin dikkate alınması gerekir. Diğer türlü Brüt toplam gelirden satılan mal maliyetini çıkarmamız gerektiği gibi bir sonuç çıkar. Burada kanun koyucunun karşılaştırılmasını istediği ise bu değildir. Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalarına göre kur farkı çevrimlerinden kaynaklanan gelirlerin “646-Kambiyo Karları”, giderlerin ise “656-Kambiyo zararları” hesabında takip

¹¹Ömer Yürek, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/omeryurek/003/> 14.03.2024

edilmesi gerekmektedir. Yani, kur farkı gelir ve giderlerinin ayrı hesapta takip edilmesi (gayrisafi olarak) ve birbirinden mahsup edilmemesi gerekmektedir.¹¹

10. DEĞERLENDİRME

Konuyla ilgili aslında iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki kur farkı gelirlerinin tamamen pasif nitelikli bir gelir olduğu ve brüt tutar üzerinden gelir toplamında dikkate alınması gerektiği yönündedir. Bu yaklaşımda kur gelirlerinin bir bütün olarak aynı kefeye konulması söz konusu olduğundan bizim katılmamız mümkün değildir. Bu görüş baştan sonra nakdi sermaye artışı indirimini müessesesinin gereksizliğini düşünmekten ileri gelerek tamamen devlet lehine bir yorumdan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer görüş daha itidalli bir yaklaşım ortaya koymakta ve kur farkı gelirlerinin evet pasif nitelikli gelir olduğu kabul edilmekte ancak bunun her durumda geçerli olmadığı açıklanmaktadır. Her durumda gerçek mahiyet açısından bir gelir söz konusu olmayıp, işletmeye nakit girişi de yaratmamaktadır.

Nakdi sermaye artışı indiriminde özellikle yabancı para banka mevduatlarının değerlendirilmesi sonucu oluşan kur farklarının bir kısmının pasif nitelikli olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü şirketler bazen nakit varlıklarını değerinin üstüne çıkacak beklentisiyle veya hedge yapmak için yabancı para mevduata yatırma ihtiyacı duyabilirler. Bunlar vadeli veya vadesiz olabilir. Vadeli olursa artan faizin de faiz ve ortaya çıkarsa kur farkı pasif nitelikli olmaktadır. Bununla birlikte işletmenin esas faaliyeti kapsamında elinde aktifinde bulundurduğu döviz cinsi paralar kaynaklı kur farkı gelirlerinin pasif gelir olarak değerlendirilmemesi gerekir.

SONUÇ

“Sermaye artırımında indirim” ya da diğer adıyla “Nakdi sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimini” uygulaması mevzuatımızda yerini yeni almış bir müessesedir. Uygulamaya dair tebliğ kanuni düzenlemenin (6637 sayılı Kanun) Resmi Gazete’de yayın tarihi olan 7.4.2015’den neredeyse 11 ay sonra, 4 Mart 2016’da yayınlanmıştır. Her ne kadar daha öncesinde taslak olarak yayınlanmış olsa da uygulama açısından önem arz eden düzenlemelerin asıl olarak yayınladıkları şekilleridir. Dolayısıyla bu düzenleme halen uygulamada tartışılan bir konudur ve daha önce öngörülemeyen, düşünülmemiş senaryolar uygulamada karşılaşıldıkça tereddüt edilen durumlar ortaya çıkmakta ve farklı yorumlar ile karşılaşılmaktadır.

Türk vergi mevzuatına bakıldığında pasif gelir kavramının tanımlamadığı görülmektedir. Yazıda bahsi geçen bakanlar kurulu kararında yer verilen ifade ile “pasif nitelikli gelirler” ibaresi önem arz etmektedir. Her ne kadar ilk bakışta kapsamı kolayca tespit edilebilir gözükse de Türk Vergi Kanunlarında pasif gelirlere ilişkin doğrudan bir tanım bulunmamaktadır. Kanun uygulamasında ihtilafa yol açan ve yazımıza konu olan temel husus da buradan doğmaktadır.

İşletmelerde aktifte nakit miktarının artması, (çoğunlukla enflasyonist etki) pasifte öz kaynakların da şişmesi sonucunu doğurmaktadır. Bunun bir sonucu olarak atıl denilebilecek tutarların faiz, kar payı, yeri geldiğinde döviz cinsi varlıklarda değerlendirilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. İşte burada ortaya çıkan kur farkı gelirlerinin doğru şekilde analiz edilmesi, nakit sermaye artırımını yapılması durumunda kanundaki ucu açık ifade dolayısıyla dikkat edilmesi, indirimden yararlanamama durumunun söz konusu olabileceği gözlerden kaçırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

1.5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

2.26.05.2015 tarih ve 2015/7910 sayılı
Bakanlar Kurulu Kararı

3.Yabancı Hesaplar Vergi Mevzuatına Uyum
Yasası (FATCA)

4.FONTANA, Renata, “The Uncertain
Futures of CFC Regimes in the Member States of
the European Union–Part-I”, European Taxation,
June 2006 a.g.m., s.267.

5.Dr. Semih ÖZ, Kurumlar Vergisi Kanununa
Göre Türkiye’de Kontrol Edilen Yabancı
Kurum Uygulaması, Türmob Yayınları-299,
Anakara-2006, Sirküler Rapor Serisi, Seri
No:2006-10, s.20-22

6.Yabancı Hesaplar Vergi Mevzuatına Uyum
Yasası (FATCA)

7.Muhsin Atçı, [http://www.muhasibetr.com/
yazarlarimiz/muhsinatci/007/](http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/muhsinatci/007/)

8.Yrd. Doc. Dr. Zeki Doğan, Kur
Değişmelerinin İşletmeler Üzerindeki Olumsuz
Etkileri Ve Bu Etkilerin Yönetimine İlişkin Bir
Alan Çalışması, Syf.303.

9.Ömer Yürek, [http://www.muhasibetr.com/
yazarlarimiz/omeryurek/003/](http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/omeryurek/003/)

Gürok Grup 75 Yaşında!

Gürok Grup olarak 1948'den bu yana Türkiye'yi ileriye taşıyan projelerle üretmeye devam ediyoruz.

Yenilikçi ve vizyoner bakış açımızla dünya markaları yaratma hedefiyle çalışıyor, Cumhuriyetimizin 100. yılında 75. yaşımızı kutlarken üretim ve ihracat rekorlarıyla ülkemize değer katıyoruz.

Kültürel mirasımızla gelecek arasında kurduğumuz bağla topluma değer katan projeler üretiyor; yaptığımız her işte dünya, toplum ve insanı odağımıza alarak daha iyi bir gelecek için var gücümüzle çalışıyoruz.

